

ШКОЛСКИ ЛИСТ.

WWW.UNIB.RS

„Школски Лист“ излази један пут у месецу. Предплата је на целу годину 1 ф. 50 новчића, а за Србију 4 динара. Учитељи са малом платом, као и богослови и приправници, добијају лист у пола цене. Дописи и предплата шаљу се: Уредништву „Школског Листа“ у Сомбор.

Бр. 6 – 7.

У Сомбору, за Јуни и Јули 1895.

Год. XXVII.

† Стеван Којовић,
ерски нар. учитељ и књижевник.

✦ СТЕВАН КОЊОВИЋ,

српски народни учитељ и књижевник.

Смрт Стевана Коњовића објавише и ожалише у своје време многи наши српски листови, одужујући се тиме у име народа оном признању, које је он, као учитељ и књижевник од нас у пуној мери заслужио. „Школски Лист“ кога је покојник био један од најревноснијих сараденика, а неко време и уредник, са својим опширнијим поменом закаснио је у толико, што је желео да му у знак признања и вечног сећања донесе и слику његову. Та топла жеља испунила се ево тек данас. Одајући овим годишњи помен своме врном сараденику и уреднику, доносимо у овоме броју његову слику, која га истина представља у млађим његовим годинама, али која је иначе сасвим верни снимак лика његовог.

* * *

Стеван Коњовић родио се у Сомбору 28. фебруара 1857. године од родитеља Јована, тада ђакона а доцније пароха сомборског и матере Катарине рођ. Петровић. Основну школу свршио је у месту свога рођења а исто тако и прва два разреда гимназије. Трећи разред учио је приватно с тога, што се тадања, такозвана „варошка гимназија“ затворила. Крајем ове школске године отишао је Стеван у Нови Сад, где је положио строге испите за трећи разред, а четврти и половину петог разреда гимназије полазио је опет у Сомбору у новооснованој мађарско-српској државној гимназији. Напустивши пети разред — уписао се био у сомборску учитељску школу за ванредног слушаоца; па пошто је крајем првог течаја испит са добрим успехом положио, буде примљен за редовног питомца тога завода. Са другим разредом учитељске школе учио је приватно и пети разред гимназије, који је крајем школске године и положио. Овде је гимназију напустио са свим, те је редовно учио трећи разред учитељске школе, где је 1876. год. са одличним успехом оспособљен за српског народног учитеља. Те исте године 29. августа буде изабран за учитеља првог разреда централне мушке школе у Сомбору. Првих година свога учитељског службовања још као нежењен о феријама школским путовао је по српским земљама а нарочито по Далмацији, Боки-Которској и Црној Гори; а у исто време прошао се по једном делу Италије и посетио је Млетке сабирајући себи знања и искуства. Године 1886. буде постављен за учитеља вртарства и пчеларства на сомборској учи-

тељској школи, које је дужности са ванредном вољом вршио све до своје смрти; 1886/7. и 1887/8. школске године предавао је у истом заводу у првом разреду и мађарски језик. Године 1890. сомборска црквена скупштина изабрала га је за свога члана и за члана школског одбора, коме је кроз више година био и перовођа. Напослетку године 1891. био је изабран и за члана Епархијског Школског Одбора у Новом Саду.

Свој књижевни рад започео је 1876. год. са једним чланком у „Subotičkom Glasniku“ под насловом: „Против надри социализма у српској учитељској школи сомборској.“ Од то доба радио је он врло много, од којих ћемо радова овде неке главније набрајати: *Мађарски Буквар* за II. и III. разред народних школа по Бако-у (1878). Ову је књигу одобрио и Високославни Школски Савет а препоручило ју је и кр. надзорништво бач-бодрошке жупаније за учебник у основним народним школама. *Мађарска Граматика* за IV. разред народних школа (1879.) *Настава за темељно учење мађарског језика* на српски удесио са Костом Берићем (1882.) *О свиленој буби*. „Родољуб“ (1882.) *Воћарство*. (1889.) *Гравенхартова Берзонка* у „Пчели“ (1885.) *Ружа*. Ово је једно од његових најлепших дела, које је наградила и „Матица Српска“ (1890.) Три године дана уређивао је илустровани часопис за народну привреду, поуку и забаву „Домаћи Лист“, који је био препун разних корисних чланака; угушио је и њега, као и многе друге наше листове — нехат чаталачке публице наше. Од лепе књижевности вредни су помена његови путописи и путничка писма: *Пут од Љубљане до Трста. Трст и Мирамаре. Горица*. Сва три у „Голубу“ (1881.) Путничка писма кроз Угарску, Крајнску, Истрију, Горњу Италију и Далмацију у „Јавору“ (1881.) Кроз Фрушку Гору: опис свих седамнајест сремских манастира (1881.) Осим тога безброј других путописа и чланака разног садржаја у „Школском Листу“, „Родољубу“, „Бранику“, „Јавору“ и „Српском Гласнику“, са којима је он стекао себи гласа и заузео одлично место у српско-народном учитељству.

Ово је у најкраћим потезима животопис и рад врлог учитеља Стевана Коњовића. У најкраћим потезима велимо зато, што је још врло много и урадио и написао, што ми овде нисмо споменули. Одавши се дубоком студирању вртарства у свима гранама његовим, а тако исто и пчеларства, издао је он врло корисне књиге о вртарству и воћарству, које су од велике вредности како за наше

школе, тако исто и за народ. Застој на тој грани књижевности наше врло је велики, покојник је био прегато свом снагом, да љубав према тој струци што више распали у народу нашем, а био је погодио и прави пут, јер је знао да ће то моћи постићи једино поред добрих књига те врсте, којих је у нашој књижевности на жалост врло мало.

И ако је покојни Стеван Коњовић врло вредан и у својој струци савршен био ипак је и он морао окусити горке капи непризнања; жалостан правац, који је данашњим даном овладао у друштву, који све одриче а ништа не признаје, а погрешке у које мање-више сваки човек пада преувеличава, дирнуо је у душу и покојнога Стевана, који за свој корисни и марљиви рад није могао уживати од онога блага које се признањем назива. Али истина остаје истина и није ју у стању нико оборити. Заслуге његове признаће и одобриће сваки поле објективнији судија.

Пуних осамнајест година видимо ми њега где као вредна пчелица неуморно дела у школи, врту, пчелињаку, речма и делом, књигом и примером. И баш тада, када је ступио био у своје најлепше године, када је и сам стекао више искуства и науке, те када је роду своме и боље могао послужити, — паде Стеван у тешку бољу, непреболну. Његова издржљива и радена природа отимаше се још неко време, јер га гледасмо где са напором одлази у последње време своме драгом разреду, миломе врту и пчелињаку. Али узалуд беше све; у врту набујала трава, јер рука вредног вртара беше малаксала; у пчелињаку залеже се рђа; јер искусни пчелар не имађаше више снаге, да своје мило друштво сачува до пропасти. Овим последњим покушајима, овим последњим студијама Стеван се уверио само о томе, да је на овој земљи све непостојано и времено. Њему остаде још: вера и нада у милост Божију, и једини, њему најмилији цветак — ћерка Добрила. Богу се топло молио, да се смилује на њега, да када је већ својим очима морао видети смрт толиких својих милих цветова, да бар не дочека и смрти најмилијег пунољка болане ћерке своје. И милостиви Бог по вери његовој није га оставио: послао му је анђела смрти пре, но што му је вихор и тај цветак оборио. Другог августа 1894. измирен са Богом и људима испустио је Стеван своју душу у крилу своје миле породице. Отиде тамо, лепшем врту, кога је засадила сама рука Свемогућег!

На завршетку пак ово неколико речи рећи ћемо: Стеван Коњовић учитељ као плодан, вредан и родољубив радин на народној

WWW.UNINSA

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

просвети у пуној је мери заслужио признање и захвалност
српскога народа и вечити спомен у српском учитељству. Слава му!

Ж—о.

ЧАСТОЉУБЉЕ У СЛУЖБИ ВАСПИТАЊА.

Из Акерманових „Педагошких питања“, саопштио **Ал. Марић.**
(Свршетак).

Знајући колика се важност подаже на част можемо потпуно појмити зашто за њом тежи свако, ко иоле имаде смисла за идеална добра. Тако се исто даде разумети и то, што тежња за овим идеалним добром лако одводи човека на странпутицу. Ова опасност лежи у самој суштини ствари, с тога и јесте врло тешка работа пробудити у срцима васпитаника правилно честољубље, правилан понос, неговати га и чувати да се не изопачи. Овој се тешкоћи придружује још и жалосни факт, да за срце човечје много брже и лакше пријања зло и опачина него ли добро. Ма да је младачко срце најповољније земљиште за неговање тако нежне биљке као што је морално честољубље, — амбициозност је на жалост заузела толике размере и опасност од заразе је толика велика, да се васпитач у неговању и чувању те нежне биљке не може ослонити на средства која до сада споменусмо, па ма он колико пазео да се у раду своме управља по законима душевног живота. Он мора испунити још једну врло важну задаћу.

На једном смо месту споменули већ како песници пружају врло лепа материјала за поуку о суштини части, и како су оваке поуке од знатне вредности. Врло је важно да деца на основу тих поука сазнају, да је велика разлика између праве и лажне части, да се спољашња част много разликује од унутрашње части, да је ова друга част много важнија и да се она никада не сме жртвовати за љубав спољашње части. Ну, васпитач се не сме зауставити на тој поуци, јер он још не зна како је поука утицала на мишљење дечје, а тешко ће дознати и за утицај њен на рад и владање дечје. Међутим настава се и данас још на многим местима задовољава том поуком и не окусивши плода од ње. Како напослетку и да га окуси кад се није састарала да тај плод сазре, кад је заборавила да подигне мост између историјских и животних прилика у којима се васпитаник налази, кад није довела у ближи додир идеалну

личност са васпитаником, кад се после поуке, коју је извела из живота и рада дотичне идеалне личности, није упустила у перспективно разматрање животних задатака који чекају васпитаника у доцнијем животу, поучивши га — ако то васпитаник не опстрахује сам из предходне поуке — како ће схватити те задатке и какав ће правац дати вољи својој у погледу тих задатака. Мост тај што га споменуемо, може се само тако подићи, ако настава увире у садашњост, тако, да обрађено наставно градиво расветли сличне прилике и проблеме у садашњости, како би их зрелији ученици колико толико схватили при светлости обрађенога градива, и поуке коју смо извели из њега.*) С погледом на нашу специјалну тему не мислимо ми овим да пред одраслијом младежи треба кукати при погледу грамзивости и неситости, која данас отима све то више маха; ну, с друге стране не смемо се опет пред том младежи ни уздржати од примедбе, да се нездрава амбициозност лако може претворити у грамзивост и неситост. Нећемо до душе држати у школи дуге говоре о тесногрудости, која се јавља усљед дивљих партајских размирица, при којој се свима и свакоме пориче част и из чега на крају крајева излази да су сви људи највећи поштењаци и највећи неваљалци у исти мах; ну, ипак је данас потребније него што је икада било, да се младеж учи поштовати и поштовати и туђе назоре, и не предпостављати код других а priori све што је најцрње и најгоре. Нећемо казивати младежи како многим људма импонују ствари, од којих ни мало не зависи права вредност човечја: благо, дрскост и разметљивост, — ну младеж ипак треба да појми, да човек губи права на част, чим се поклони пред људма који се одликују једино тим својствима. С друге стране опет данас баш треба употребити сваку прилику, где младеж може научити, да онај који признаје другоме част, који цени оно што је доиста часно, да тај поштује тиме и самог себе, јер на тај начин све више и више разуме ово велико добро. Нећемо говорити о сталешкој охолости и надутости, која и дан данас расте и цвета у свој својој пикантности, нећемо о томе говорити пред децом која и не знају за те будалаштине, ту треба да се трудимо, да децу из таквих кругова уверимо како то нема смисла и да им разјаснимо колика

*) Најважнији наставни предмет, кога овде мислимо, јесте историја, која никако није испунила нити ће испунити свој задатак пре него што подигне онај мост т. ј. ако не доведемо историјску прошлост у везу и однос са садашњошћу, да оспособимо тако младеж како ће разумети доба у коме живи и како ће моћи доцније суделовати у решавању проблема које је Промисао оставио томе добу. Није овде место да говоримо о томе како се то ради, нити мислимо овде да испитујемо: у колико историјска настава у нижим и вишим школама нашим испуњава тај задатак.

www.unilib.rs

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
В
Л
И
О
Т
Е
К
А

www.jedinstvo.rs
УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

једноставност изречена у изразу „noblesse oblige.“ Деца из тих кругова треба све то да сазнају тим пре, што на њих могу врло лако прећи од старијих све оне предрасуде, које на жалост владају у тим круговима. Све ове прилике, у којима долази у питање част, треба употребити, јер оне могу много допринети да се појам о части чисто и правилно схвати. Под тим условом тек можемо се надати, да ће се полако смањити заблуде, које настају усљед погрешног појма о части.*)

До сада смо сву своју пажњу скренули на тешкоће, на које васпитач наилази при неговању и васпитној употреби честољубља. На реду је да се с благодарношћу сетимо и свега онога, што је учинило да је овај задатак васпитачев данас много лакши него што беше пре. Ту олакшицу чине најновији историјски догађаји са својим последицама, у којима је принцип народности изведен у праксу.

Као што смо већ једном рекли част појединчева стоји у тесној вези са чашћу заједнице, којој он припада. Ово је психолошки сасвим јасно. Што већу част ужива дотична заједница јачи је и рефлекс њен на појединца. Ово важи како о малим тако и о великим круговима и потпуно одговара једној дубокој црти човечје природе, да на име сваки човек тежи у исти мах и за самосталношћу и за удружењем с другима и да појединац налази највише самосталности и најчвршћа станишта ако остане у тесној вези са тлом, на коме је одрастао. Осим породице, општине и сталежа постоји још један шири круг коме ми припадамо, и који много утиче на схватање части и на образовање честољубља. То је народност и држава. Из историје се види да се понос као заједнички посед једнога народа у толико интензивнији показао што је повољније текао државни развитак тога народа, и обратно. И овде је разуме се могућан нездрав развој тога иначе оправданог психичког појава. Колико је штетно претерано честољубље једнога народа види се из многих примера у историји човечанства и од рђавих, штетних последица таког нездравог честољубља кадро је један народ спасти једино васпитање; оно треба да увери децу, да је народ саставни део човечанства и да у своме развоју не треба никада да види неко савршенство, већ треба да поставља себи

*) У извесним приликама може обазрив васпитач расправљати с децом и чисто специјална питања о части нпр. двобој. Иначе не знамо на који би се начин могао искоренити тај рђав обичај, ако се не затре помоћу исправљања погрешних појмова о части, којима се једино може разјаснити та будалаштина.

непрестано нове и нове идеалне смерове, како би се постепено приближавао ономе одређењу, кога је Промисао истакао целоме човечанству. Васпитање треба да ради свим силама на томе како ће у младежи образовати способности, да узмогне кад на њу ред дође успешно суделовати у испуњавању тих узвишених задатака. И тако смо се вратили и опет на ону тачку, од које смо и пошли при одређивању појма о части. Свест о себи као о човеку почетак је свакога честољубља, и част, у своме највишем савршенству, враћа се овоме почетку, да човека увенча најдичнијим почасним венцем: свешћу, да је он човек у потпуном смислу те речи и да оно, за чим је он тежио и што је постигао, служи на част читавом човечанству.

Јена 1895.

Н А Р Е Д Б А

срп. прав. народног Школског Савета од 25. априла 1895 г. бр. ad Ш. С. 72/93 ex 1895., којом се установљују: Правила о полагању испита за оспособљење учитељског звања у срп. нар. основним школама у срп. учитељској школи сомборској.

§. 1. За испите оспособљења могу се пријавити:

а) сви они, који су најмање с довољним успехом свршили учитељску школу и за то се време по пропису владали;

б) они ученици, који се приватно теоретски и практично за учитељски позив спремали. Редовни ученици обично могу при оном заводу полагати, где су последњи разред учитељске школе свршили.

§. 2. Испит за оспособљење могу полагати само они редовни ученици, који на то добију дозволу од професорског збора из конференције држане у ту сврху по свршетку годишњег испита четвртог разреда, за школску годину 1894/5. по свршетку годишњег испита трећег разреда.

Професорски збор има право саветовати, да одступе они ученици о чијој довољној спремности сумња.

§. 3. Приватно или у другим учитељским заводима спремљени ученици могу се само по дозволи Школ. Савета пустити испиту за оспособљење под овим условима:

а) ако су мушки навршили 19 година живота (женске 18 година), или ако им је Школ. Савет подарио дозволу у оскудици поменутих година;

WWW.UNILIB.RS

УНИВЕРЗИТЕТСКА
ВИБЛИОТЕКА

б) ако су мушки свршили четири разреда средње или грађанске школе, а женске четири грађанске или више девојачке школе;

в) ако се најмање годину дана вежбали учењем у народној школи.

г) ако се морално владали, телесно здрави и способни у вршењу учитељске дужности.

§. 4. На испит за оспособљење не могу припуштени бити :

а) који су на оваковом испиту двапут одбачени били;

б) који су у кривичним стварима судским путем осуђени;

в) који су из ма којег завода због моралног преступа одстрањени били;

г) који од такве болести или недостатка пате, да нису због тога способни за отправљање учитељског звања.

§. 5. Они кандидати који задовољавају захтевима §. 3. пре него што би били припуштени испиту за оспособљење, дужни су из појединих разреда положити приватни испит у роковима одређеним према њиховој старости, а који обично не смеју бити мањи од четврт године.

§. 6. Приватни ученици ради дозволе полагања разредних испита дужни су своје у смислу §. 3. снабдевене молбенице поднети управитељу учитељске школе, који исте ради решења уз мњење професорског збора шаље Шк. Савету.

Шк. Савет на основу мњења проф. збора одређује време, кад ће приватни ученик испит полагати.

§. 7. Разредни испити обдржавају се под председништвом управитеља, а пред оним професорима који у дотичним разредима предају и распростиру се на све оне предмете, који су прописани у наставном плану српске учитељске школе сомборске. О исходу разредног испита издаје се редовна сведочба са наводом броја и датума дозволе Шк. Савета.

На испит за следећи разред припушта се ученик само у том случају, ако је претходни разредни испит најмање са довољним успехом положио.

Ако ученик при полагању разредног испита највише из два предмета недовољну оцену добије, дужан је пре него што би био припуштен полагању испита из следећег вишег разреда, накнадни испит из дотичних предмета положити. Но ако из више од два предмета недовољну оцену добије, тада се тек после године дана поновном целокупном разредном испиту подврћи може.

WWW.UNILIB.RS Пристојба за полагање разредног испита је 20 фор. (40 круна), а за деломично понављање по предмету 5 фор. (10 круна). Ова пристојба се међу свима испитивачима сразмерно према броју предмета подели но тако, да управитељ осим испитног дела (по предмету) још један део добије.

§. 8. Испитна комисија за испит оспособљења састоји се из изасланика Шк. Савета и чланова проф. збора под председништвом изасланика.

§. 9. Испит за оспособљење је теоретичан и практичан. Теоретичан испит је делом писмен, а делом усмен и простире се на градиво прописано у §. 10. и §. 17.

Практичан испит састоји се из писмене радње и практичног рада.

На испиту за оспособљење нико ни из каквог разлога не може бити опростен од полагања којег предмета.

§. 10. На писменом испиту ови се радови израђују:

1. Расправа из српског језика у кругу педагогије са сврхом том, да се из ње види с једне стране потпуно граматично знање српскога језика, правилно мишљење и писмено правилно изражавање мисли кандидата, а с друге стране знање из педагогије и педагошких помоћних наука. На израду 4 часа.

2. Израда задате теме на мађарском језику уз припомоћ речника. На израду 4 часа.

3. Превађање са немачког језика на српски уз припомоћ речника. На израду 4 часа.

4. Решење двеју геометријских задаћа из којих се има видети знање и сигурност у рачунању. На израду 4 часа.

5. Правилно решење по једног мањег питања из круга природних наука и gospodarства (код женских кућарства.) На израду 4 часа.

6. Цртање једног геометријског или простог тела по изгледу слободном руком са шатирањем. На израду 4 часа.

7. Један образац краснописа. На израду 1 час.

§. 11. Ради одређења писмених радња и задатака испитних, професори предају управитељу под 1.) 2.) 3.) по три расправе и превода осам из геометрије и шеснајст до двадесет из природних наука и gospodarства (кућарства).

Управитељ до 1. маја све задатке осим задатака из мађарског језика достави Шк. Савету, који за српску радњу изабере једну

www.расправа, за превађање са немачког на српски такођер једну, за геометрију четири, за природне науке и gospodarство 8—10, од којих из геометрије, природних наука и gospodarства ученици слободно бирају задатке. Школ. Савет по потреби може задаће да преиначи односно да нове захтева.

Изабране задаће Шк. Савет у засебној куверти запечати, до 10. маја управитељу их достави и одреди — по предлогу проф. збора — време испита писменог и усменог.

Одређење задатака из мађарског језика спада у делокруг кр. државног надзорника. (Према наредби В. кр. угарског министарства од 27. марта 1894. год. бр. 13248.)

Одређење задатака из краснописа и цртања спада у делокруг управитеља и проф. збора.

§. 12. Писмени испити имају се у другој половини месеца маја држати и то 3—4 дана, који један за другим долазе тако, да се по један задатак сврши заједно до — или после подне.

Сваку поједину куверту са задатком отвара управитељ непосредно пред сам почетак писменог испита у присуству професора, којима је надзор поверен и кандидата, те изабрани задатак прочита.

При истоку времена сваки кандидат дужан је предати израђени задатак са оригиналним концептом, све и ако би недовршен био.

При писменим испитима кандидати смеју при себи имати само приборе за писање односно цртање, а за мађарско и немачко превађање још и речник; при раду не смеју један с другим у додир долазити. Ко ову наредбу преступи, обуставља се од даљег рада. На ово се имају кандидати пре испита строго опоменути.

О писменим испитима надзиратељи професори воде записник, у који се уведе време испита, задатак, попис имена кандидата, време кад је који кандидат предао радњу и остале потребне примедбе, а такођер и имена надзорних професора по реду замене.

Овај записник по свршетку свију писмених радња заврши и потпише управитељ, те прикључи осталим списима о испитима.

Писмене радње прегледају испитни професори (српску — професор српског језика и професор педагогије, а мађарску професор мађарског језика и кр. државни надзорник), погрешке означе и на сваку радњу кратку и оправдану пресуду са одговарајућом оценом напишу.

WWW.UNILIB.RS После прегледа задаћа управитељ сазове проф. збор, да се узајамно извести о исходу радња. На овој конференцији дотични професори учине пријаву о исходу писмених радња, но не донашају решење у погледу пропуштања на усмени испит. Решење ово задржава се за целокупну испитну комисију.

§. 14. Усмени испити обдржавају се месеца јуна у данима, које одреди Шк. Савет, а на предлог проф. збора, као и ред самих испита. Овим испитима претходи конференција целокупне испитне комисије која,

- а) већином гласова одређује коначан исход писмених испита и изриче, који се кандидати припуштају усменом испиту;
- б) одређује, код којег је кандидата потребно опширније испитивање из појединих предмета на усменом испиту.

Ако се председник испитне комисије са већином збора не може да сложи у погледу оцене таквога предмета из којег се не полаже усмени испит, може захтевати, да дотични кандидат из упитног предмета испит усмени полагае.

Бележнике усмених испита именује председник комисије.

§. 15. Онај кандидат, који је све писмене задатке најмање на довољно израдио, припушта се усменом испиту. Који је највише из три писмене радње добио оцену недовољно припушта се усменом испиту но тако, да се из дотичних предмета строго испита на усменом. Кандидат, који је из преко три радње добио недовољну оцену, не припушта се усменом испиту.

§. 16. Сви кандидати укупно полагају испит из појединих предмета по одређеном реду предмета тако, да на један дан долази 8—9 часова на испитивање.

§. 17. Усмени испит обично се састоји из оних предмета, који нису били предметом писмених испита, а ти су:

1. Веронаука.
2. Наука о васпитању.
3. Методика.
4. Српски језик и књижевност.
5. Црквено славенски језик.
6. Мађарски језик.
7. Отачаствена и светка повест.
8. Земаљски устав.
9. Земљопис.
10. Рачун.

11. Практичан теоретичан испит из црквеног појања и пратила, певања и свирке.

12. У учитељској школи практичан испит из гимнастике и учења исте у основној школи.

13. У учитељској школи практичан ручни рад. За обим испита меродаван је наставни план. Кандидат ваља да на испиту да докажа и то из педагогије о своме знању важнијих психолошких правила и о примени истих; да зна поједине делове и правила из дидактике и методике; устројства основне нар. школе, помоћна средства наставе и употребу истих.

Из осталих предмета најглавније основе дотичних наука и свезу, која између ових постоји; имају се ситнице избегавати а велика пажња на учитељски позив обраћати.

§. 18. Усмени испити за оспособљење су јавни.

Питање ставља председник и то из листе на којој су прибележена питања, која обухваћају цео круг предмета; но председник има право и друга питања ставити. Задата питања професор испитује.

У записник, који се води приликом усмених испита, бележник уводи питања и одговоре.

§. 19. Предмет за практичан рад на два дана пре предавања ставља председник комисије кандидату до знања. — Кандидат је дужан нацрт предавања писмено израдити и предати председнику пре почетка предавања.

Кандидат из прописаних градива обучава једно одељење ученика вежбаонице пред комисијом и наставничким особљем вежбаонице тако, да ово обучавање не траје мање од 10 минута а више од 15 м.

При оцени овога предавања ваља пазити, да ли кандидат зна своје теоретско знање практично применити, разумно и с љубављу понашати се према ученицима, појмове према развоју ученика предузети, живим својим обучавањем на пажњу ученика обратити и у пажњи га држати.

Ако околности захтевају практичан рад може се одржати и пре усменог испита.

§. 20. По свршетку свију испита испитна комисија држи конференцију, у којој са већином гласова за све поједине кандидате на основу вођеног записника решава:

а) оцену из свију предмета.

б) општу оцену.

Оцене су: одлично, врло добро, добро, довољно, и недовољно.

Општу оцену опредељује количник из зброја свију оцена појединих предмета и броја предмета.

Исход испита објављује председник у присуству испитне комисије.

Кандидат, који је на испиту за оспособљење из три или више предмета недовољну оцену добио, може тек после године дана испит из свих предмета поновити.

Онај кандидат, који на испиту за оспособљење из једног или два предмета недовољну оцену добије, може поправни испит из тих предмета месеца децембра исте године полагати. Не положи ли том приликом из једног предмета, тада може испит из дотичног предмета тек на свршетку школске године још једном поновити; но не положи ли ни из једног од два предмета, тада може само још једном при свршетку школске године целокупни испит за оспособљење поново полагати.

Они, који у течају испита из оправданих разлога од даљег полагања одстуне, не оцењују се и узима се, као да у опште нису испит њз полагали. Но они, који овако трипут одстуне, не припуштају се више испиту за оспособљење.

§. 21. Оцене установљене у §. 20. увађају се у главни школски записник испита за оспособљење. Школски записник потписује сви чланови испитне комисије, а иставља се у два примерка, од којих се један шаље Шк. Савету, а други остави у архиви завода.

§. 22. Дипломе оних, који се оспособљавају за учитеље срп. нар. основних школа, истављају се на основу главног школског записника, снабдевају се печатом завода и потписују их председник испитне комисије и управитељ учитељске школе. Дипломе су без биљега.

У дипломи се има навести, да ли је кандидат редовно или приватно свршио учитељску школу.

Оним кандидатима, који нису навршили законом прописане године (мушки 19, женски 18.) издају се дипломе тек пошто наврше прописану старост.

§. 23. Испитна пристојба за оне, који приватно полажу испит за оспособљење износи 20 фор. (40 круна). Повторавање

целокупног испита за оспособљење 10 фор. (20 круна; деломично понављање испита за оспособљење по предмету 5 фор. (10 круна).
Диплома 1 фор. (2 круне).

Све ове пристојбе имају се унапред положити.

Н А Р Е Д Б А

срп. прав. народног Школског Савета од 25. априла 1895. г. бр. ad Ш. С. 72/93. ex 1895., којом се установљују: Правила о полагању испита за оспособљење учитељског знања за женски ручни рад у народним основним школама на српској учитељској школи сомборској.

§. 1. У учитељској школи сомборској оспособљавају се учитељице за женски ручни рад у нар. основним школама.

§. 2. Испиту за оспособљење припуштају се:

а) свршене приправнице;

б) женске беспрекорног моралног владања, које су навршиле најмање осамнаесту годину живота свога, свршиле четири разреда грађанске или више девојачке школе, а вежбале су се редовно годину дана практичном ручном раду под надзором управитеља и учитељице женског ручног рада у овом заводу;

в) женске беспрекорног моралног владања, које су навршиле најмање 18-ту годину живота свога, свршиле четири разреда грађанске или више девојачке школе, те се најмање две године приватно у ком заводу вежбаде практичном женском ручном раду, што имају право ваљано истављеном сведоџбом доказати.

§. 3. Дозволу за полагање редовним ученицама под а) и б)

§. 2. даје проф. збор, а приватно спрењеним ученицама под в)

§. 2. Школски Савет по препоруци школ. збора.

Молбенице ради дозволе снабдевене у смислу §. 2. поднашају се почетком месеца маја управитељу завода, који по потреби поднаша исте Шк. Савету.

§. 4. Испитна комисија састоји се из изасланика Шк. Савета као председника, управитеља, катихете, професора педагогије и учитељице женског ручног рада.

§. 5. Испит се одржава месеца јуна у дан који одреди Школски Савет по предлогу професорског збора.

§. 6. Предмети испита јесу:

1. Наука вере.

2. Педагогија за матере.
3. Методика ручнога рада.
4. Кућарство.
5. Практичан женски ручни рад.
6. Мало црквено појање и певање.

§. 7. По свршетку испита испитна комисија држи конференцију у којој за све кандидаткиње установава:

- а) оцену из свију предмета.
- б) општу оцену.

Оцене су: одлично, врло добро, добро, довољно и недовољно. Општу оцену опредељује количник из броја свију оцена појединих предмета и броја предмета.

Исход испита објављује председник у присуству испитне комисије.

§. 8. Кандидаткиња, која је на испиту за оспособљење из три или више предмета недовољну оцену добила, може само још једанпут испит из свих предмета и то после годину дана поновити.

Она кандидаткиња, која на испиту за оспособљење из једног или два предмета недовољну оцену добије, међу којима не сме бити женски ручни рад, може поправни испит из тих предмета месеца децембра исте године полагати. Не положи ли том приликом из једног предмета, тада може испит из дотичног предмета тек на свршетку године само још једном поновити, но не положи ли ни из једног од два предмета, тада може још једном при свршетку школске године целокупни испит по ново полагати.

§. 9. Оцене установаване у §. 7. увађају се у испитни записник. Записник потписују сви чланови испитне комисије.

§. 10. Дипломе оних, које су оспособљене за учитељицу женског ручног рада у нар. основним школама, истављају се на основу испитног записника, снабдевају се печатом завода и подписују их председник испитне комисије и управитељ учитељске школе. Дипломе су без билега.

У дипломи се има навести, да ли је кандидаткиња редовна или приватна ученица била.

§. 11. Испитна пристојба за кандидаткиње под б) и в) §. 2. износи 20 фор. (40 круна). Повторавање целог испита је 10 фор. (20 круна), деломичног повторавања по предмету је 5 фор. (10 круна), за диплому 1 фор. (2 кр.).

Све ове пристојбе имају се у напред положити.

И С П И Т И у србској учитељској школи сомборској.

Сходно правилнику за испите у србској учитељској школи сомборској издатом од високославног србско народног Школског Савета ddtо 25. Априла 1895. Бр. Ш. С. 72/35. држани су испити у србској учитељској школи сомборској овим редом:

Приправници трећега разреда полагали су закључни испит својега разреда 25. и 26. Маја, и по том су добили оцене, из свију предмета за друго полгодиште школско, на основу којих су сви припуштени к полагању испита за учитељско оспособљење.

Испити за учитељско оспособљење били су тројаки, писмени, устмени и практични испити у настави школске деце.

Писмени испити полагани су из србског, мађарског и немачког језика, из геометрије и природних наука и из краснописа и цртања.

Теме за испите из србског и немачког језика и из природних наука изволила је изабрати Његова Светост Преузвишени Господин Патријарх Георгије Бранковић као председник Школскога Савета, пославши их у запечаћеним писмима, која су пред самим испитом у присуству ученика отворена. Мађарску задаћу споразумно с професорским збором задао је у смислу горњег правилника г. Никазије Грех кр. школски надзорник жупаније Бач-Бодрошке.

Под надзором професора држани су писмени испити овим редом. У понедељак 29. Маја од 8—12 часова из србског језика а истога дана од 3—6 часова после подне из немачког језика. У уторак 30. Маја пре подне из мађарског језика; У среду 31. Маја пре подне држан је писмени испит из геометрије, а у четвртак 1. Јунија из природних наука и gospodarства.

Пошто су задаће кандидата и кандидаткиња прегледане, припуштени су сви они к полагању устменог испита за оспособљење и практичног испита у обучавању школске деце.

Усмени испити држани су под председавањем најпречастнијег г. Јована Бороте проте старобечејског и члана Школског Савета и у присуству свештеничког повереника в. Школ. Савета најпречастнијег г. Љубомира Купусаревића проте сомборског.

Ови су испити држани 17., 18., 19., 20., 21., 22., Јунија пре и после подне.

Испити пре подне почињали су се у 7, а после подне у 3 часа, и трајали су до 9 часова у вече при свем том, што је испитивање последња три дана на два места у једанпут држано.

Осим тога што је у смислу правилника сваки ученик из прописаних наставних предмета испит положио, морао је сваки у присуству испитног поверенства по неколико минута школску децу обучавати.

Испит из мађарског језика и наставе у мађарском језику држан је у присуству г. Н. Грефа кр. школ. надзорника, који је и сам питања задавао и са ученицима мађарски се разговарао и обашка белешке о њиховим одговорима водио.

За трајања испита вођен је непрестано записник у који су увршћена била питања и цео ток испита сваког појединог кандидата и кандидаткиње.

После завршених строгих испита испитно поверенство је с професорским збором заједничку седницу 23. Јунија држало, у којој је извршено оспособљење испитаних кандидата и кандидаткиња за учитељство.

Полагали су испите за учитељско оспособљење овом приликом 22 свршена приправника и 35 свршених приправница. Од којих су за учитељство оспособљени 20 мушких и 33 женске.

Дипломе оспособљених за учитељство кандидата и кандидаткиња на србском и мађарском језику издате и од председника испитног поверенства и управитеља учитељске школе подписане одправљене су 25. Јунија сл. кр. државном надзорништву жупаније Бачбодрошке на према подисе у смислу постојећих наредаба.

Међутим су држани закључни испити 26. Јунија у другом а 27. Јунија у првом приправничком разреду.

На празник св. апостола Петра и Павла, 29. Јунија држано је после свечане службе Божије у св. Ћурђевском храму *Благодареније*, а следећега дана 30. Јунија у 9 часова пре подне прочитане су разреднице приправника из I. и II. разреда и објављено је оспособљење испитаних кандидата и кандидаткиња за учитељство.

Уписано је било у почетку 1894/5. школске године у I. приправнички разред 14 мушких 39 женских; у други разред 21 мушких, 40 женских; у трећем разреду 22 мушких 35 женских; дакле у сва три разреда приправничка било је у почетку ове школске године 57 мушких, 114 женских, укупно 172 ученика.

Од ових оставили су школу у течају године из првог разреда три женске, и то једна због слабог здравља а две због удаје; из другог разреда иступили су из школе два мушка приправника због болести а четири женске приправнице прешле су по жељи својих родитеља месеца Октобра 1894. у завод за образовање забавиља у Вашархељу.

Према томе на крају 1894/5. било је у србској учитељској школи у I. разреду: 14 мушких 36 женских, у II. разреду: 19 мушких 36 женских, у III. разреду: 22 мушких 35 женских. У сва три дакле разреда приправничка било је на крају ове школске године 55 мушких, 107 женских укупно 162 ученика.

По моралном владању између мушких приправника добили су у првом разреду 5 примерно; 2 похвално; 9 уредно и 3 не свагда уредно; у другом разреду оцењени су 7 са примерно; 2 са похвално; 7 са уредно и 3 са не свагда уредно; у трећем разреду заслужили су петорица оцену примерно; једанајсторица похвално, тројица уредно, и тројица не свагда уредно.

Морално владање свију приправница било је подпуно добро. Између њих у првом разреду 22 добиле су оцену примерно; 14 похвално; у другом разреду 29 примерно а 7 похвално; у трећем разреду 30 приправница добиле су из владања оцену примерно а 5 похвално.

Успех у наукама засведочили су мушки приправници овакав: У првом разреду врло добар успех показали су двојица и то Лазар Живић из Србског Арадца и Григорије Мирковић из Пивница; петорица показали су добар; двојица довољан успех; четворица имају из једног или два предмета испит понављати, а један, пошто је разред тај ове године понављао и поново слаб успех показао, у смислу постојећих правила, мора ову школу оставити.

Приправнице првога разреда показале су у наукама овакав успех: Даша Круљева из Мостара, питомица православне србске црквене общине у Мостару показала је отличан успех. Врло добар успех показале су: Анастасија Грађанска из Србски Милетића, Даринка Петровићева из Парага, Катарина Петровићева из Бовића, Лепосава Благојевићева из Сомбора, Љубица Јовановићева из Митровице, Анђелија Ковачевићева из Сомбора, Милена Павловићева из Карловаца, Ружица Дементровићева питомица православне србске црквене общине Сарајевске родом из Карансебеша, Стана Добродолска из Черевиха, свега њих 9 приправница. Добар успех по-

www.ubk.gov.rs
УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА
казало је 10, довољан 3; — из једног или два предмета недовољан 10 (ове имају испит понављати); напоследку 3 приправнице, које су показале слаб успех упућене су на повторавање првога разреда.

Од мушких приправника другог разреда тројица су показали врло добар успех, а то су: Христифор Свирчевић из Суботице, Сава Николић из Србске Неузине, и Спасоје Томић из Старога Кера; три приправника показаше добар, четир подпуно довољан; осам из једног или из два предмета недовољан, а један слаб успех. Овај последњи има безусловно разред понављати.

Међу приправницама другог разреда отличан успех показала је: Софија Бошковићева из Попинаца; врло добар успех показале су: Злата Протићева из Товаришсва, Зорица Драгојева из Црепаје, Јустина Дурсина из Вршца, Катарина Шилићева из Новог Сада, Марија Старчевићева из Руме, и Олга Дурсина из Вршца, (свега њих 6); добар успех показале су дванајест, довољан пет; из једног или из два предмета недовољан показаше једанајест, а сасвим слаб успех показаше две приправнице другог разреда, које имају течај понављати.

Свршени приправници и приправнице трећег разреда, по успеху на испиту за учитељско оспособљење проглашени су као способни за учитељство у србским народним школама и то 20 мушких и 33 женске.

Од мушких учитељских кандидата врло добар успех показаше Богдан Ж. Ђурђев из Иланџе и Јован В. Дреновчанин из Босуца; добар успех показаше: Милош Радивојевић из Долова, Милојко Благојевић из Сомбора, Аркадије Анкић из Врачев Гаја, Вид Кнежевић из Сомбора, Константин Ђонин из Вршца, Владимир Влајић из Вршца, Душан Грунчић из В. Бечкерека, Жарко Вукадиновић из Сомбора и Јован Травањ из Турије; — са довољним успехом су оспособљени: Богдан Рајковић из Арач-Врањева, Василије Волкашиновић из Сечуја, Душан Петровић из Вршца, Ђорђе Агрима из Торње, Жарко Филиповић из Великих Радинаца, Сава Патковић из Боботе, Симеон Путник из Србског Св. Петра, Стеван Влајковић из Риђице и Симеон Ластић из Ирига.

Од испитаних и оспособљених за учитељство кандидаткиња, са отличним успехом оспособљена је Олга М. Петровића из Сомбора; са врло добрим успехом оспособљене су ове: Агница Јовановићева из В. Бечкерека, Видосава Дедићева из Даља, Вукосава Радосављевићева из Панчева, Даница Бичанска из Новог Сада, Даринка

Поповићева из Моноштора у Барањи, Јелена Белеслијина из Тиса Ст. Миклуша; Јелена Петровићева из Земуна, Катарина Фрушићева из Чакова, Лепосава Тишма из Осека, Марија Хајдинова из Новог Сада, Милана Слеччевићева из Петрова Села, Радојка Вученовића из Миклушеваца и Софија Секулићева из Вел. Бечкерека; са добрим успехом оспособљене су: Даница Томићева из Новог Сада, Десанка Николићева из Чуруга, Зорка Ивковићева из Ср. Карловаца, Зорка Поповићева из Соколовца, Зорка Радићева из Сомбора, Зорка Секулићева из Госпођинаца, Јелисавета Димићева из Парага, Јулка Ђурићева из Ковиља, Марија Смедеревчева из Вел. Бечкерека, Персида Шешевићева из Сомбора, Стана Иванићева из Нерадина и Теодора Радићева из Сомбора; — са довољним успехом оспособљене су: Вјера Араницка из Добринца, Зорка Карапанџићева из Вилова, Меланија Петровићева из Вршца, Милана Николићева из Стапара, Славка Алимпићева из Парага, Смиљка Жупанска из Меленаца и Софија Марковићева из Пеђинаца.

Два кандидата Љ. Ј. и Р. Т. и две кандидаткиње М. А. и Р. П. због недовољног успеха из два, односно последња из једног предмета упућени су од испитног поверенства на шестомесечну брижљиву спрему из дотичних предмета, после које ће они моћи к понављању испита из дотичних предмета припуштени бити.

Сл. кр. надзорништво жупаније Бачко-бодршке одписом својим бр. 10. Јулија о. г. бр. 2504 подписало је дипломе 12 мушких и 16 женских кандидата а остале је дипломе повратило управи неподписане са упутством, да се у архиви завода задрже, док дотични кандидати недокажу из мађарског језика подпуно знање, пред државним надзорнишвом. Међутим је овима дозвољено, да у Октобру могу испит из мађарског језика полагати.

Према томе издата су сведочанства за учитељско оспособљење кандидатима Анкићу, Ђурђевом, Рајковићу, Волкашиновићу, Кнежевићу, Агрими, Грунчићу, Вукадиновићу, Благојевићу, Радивојевићу, Путнику, и Влајковићу, — и кандидаткињама: Олги Петровићевој, Агници Јовановићевој, Дедићевој, Томићевој, Даринки Поповићевој, Десанки Николићевој, Карапанџићевој, Зорки Секулићевој, Белеслијиној, Јелени Петровићевој, Марији Хајдиновој, Лепосави Тишминој, Марији Смедеревчевој, Милани Слеччевићевој, Персиди Шешевићевој, Софији Секулићевој и Теодори Радићевој.

Управа је учитељске школе осталим оспособљеним кандидатима и кандидаткињама издала сведочанства са изјавом, да они могу

www.unk.rs
УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА
неспособљени учитељи и учитељице у србским школама изван краљевине Угарске, дужности учитељске одираваљати.

Тако се завршила 1894/5. школска година у србској учитељској школи сомборској.

В.

ПЕРСИДА ПИНТЕРОВИЋЕВА

учитељица и управитељица в. женске школе у Београду;
председница Београдског Женског Друштва и т. д.

Брзојавна жица разнела је у све крајеве српства, куда год српска књига допире, тужну вест да је у суботу 3 јунија о. г. испустила своју племениту душу, добра православна хришћанка и ватрена српкиња Персида Пинтеровићева. Тужни глас о смрти њеној дубоко је гануо све пријатеље и љубитеље српске књиге и просвете. Вредна раденица на пољу књижевности и просвете српске, Персида Пинтеровићева, није више међу живима, она се преселила у вечни и бољи живот.

Покојница је рођена у нашим крајевима, у равном Срему, у варошици Руми год. 1845. Доба младости своје провела је у Вел. Бечкереку где је и потребна знања себи прибавила, па из превелике љубави према српству прешла је потоме у Србију где је по предходно положеном испиту постављена била за учитељицу у граду Шапцу год. 1862. — Одмах друге године т. ј. 1864. постављена је за учитељицу оних родољубивих српкиња, које се спремају да буду учитељице подмладка народног. Године 1874. ишла је у Немачку, да се усаврши у педагошкој струци коју је јако обљубила, и после годину дана вратила се натраг у мило пребавалиште своје — у Србију, да и на даље, обogaћена са више знања и искуства, послужи роду своме. Све до смрти своје била је вредна раденица на књижевно-просветном пољу, али зато је и од свих слојева народа нашег уважена била. Београдско Женско Друштво, кога су чланице све најотменије госпође београдске, изабрало ју је за своју почасну чланицу и председницу; њу која сама себе никада није знала преузносити, којој никада лична слава не бејаше целъ, уздигла је на највиши ступањ славе, души јој урођена смерност. Красне душевне

особине као што су смерност, љубазност, знање и мудрост учиниле су, да је Персида Пинтеровићева постала опште љубљена и опште поштована личност.

Па и српска држава није могла превидити ту узор женску, ту примерну раденицу на просветном пољу, с тога и уважавајући знање, искуство и мудрост њену, поставила ју је за управитељицу београдске више женске школе, тог највишег просветног завода за женске у краљевини Србији.

Добротворне задруге српкиња у Новоме Саду и Вел. Кикинди, уважавајући заслуге покојничине, изабраше је за своју почасну чланицу.

Као учитељица бејаше госпођица Персида узор својим ученицама; вазда досљедна у свима делима својим задобила је она неограничену љубав својих ученица, тај најлепши венац признања за учитеља. Својим предавањима умела је омити науку, а својим поукама кадра је била потстакнути на живљи и делатнији рад, а клонуле духом ободрити и од потпунога пада сачувати.

Као књижевница покојница је гледала, да само оно пружи у књизи народу, у чему има збиљске науке и поуке а поред тога и невине забаве. До двадесет одабраних позоришних дела превела је она са страних језика и поклонила их народу српскоме да се њима душевно користи; тако исто била је и вредна сарадница „Домаћице“ органа Београдског Женског Друштва, у којој су угледали света многи оригинални и преведени чланци њени, који најбоље осведочише у коликој је мери познавала она стање нашега женскиња у данашње доба.

Величанствени погреб покојничини био је у недељу 4. јуна, на коме је присутно било и Њ. Величанство краљица Наталија, а при опелу чинодјејствовало је Њ. Високопреосвештенство митрополит Михаил. Међу силним венцима различитих друштава и особа, најодличније место заузима венац који је поклонило Њ. Величанство краљица Наталија, признавајући тиме велике заслуге покојничине за српску књигу и просвету.

Држана су три надгробна говора, у којима је покојница представљена као узор учитељица и вредна књижевница, а Београдско Женско Друштво, издало је засебни број свога органа „Домаћице“ који је посвећен ли успомени покојничиној.

Великој и вредној трудбеници на књизи и просвети српској, побожној православној хришћанци Персиди Пинтеровићевој, пре-

благ! Господ нека дарује вечни покој, а у српству вечну успомену! Слава и хвала јој!

Ст. С. Илкић, учитељ.

МИНИСТАРСКИ ИЗВЕШТАЈ О ШКОЛАМА У УГАРСКОЈ.

Министар богочасти и јавне наставе поднео је угарском сабору опширан извештај о стању школа у год. 1892/3. а делимице и 1893/4. У уводу се говори о годишњем раду државног школеког савета и о изданим разним министарским наређењима.

После увода долази извештај о забавиштима у години 1893/4. По томе извештају било је 1,071.760 деце способне за похађање забавишта; од тих је 536.294 мушких и 535.466 женских. Но од ових је само 319.373 деце која су обавезна похађати забавишта,

Од 319.373 деце похађало је разна забавишта 129.634 деце. Број деце која су похађала забавишта порастао је за годину дана са 26.985; па поред свег тога још и сад има 189.739 деце, која нису похађала забавишта или хрвнилишта.

Било је свега 1.757 забавишта. Оо тих је 876 правих забавишта, 107 сталних и 774 летњих хранилишта. Од 12.661 општине имале су 1.466 општина своја забавишта.

Чисто мађарски наставни језик био је у 1.469 забавишта; с мађарским други наст. језик био је у 225 завода; без мађарског језика један наст. језик био је у 62 завода. Број завода у којима је мађарски језик наставни, нарастао је са 145, а број у којима није наставни језик мађарски смањен је са 24.

Забавиља је било 951, стална хранилишта надзиравало је 107 особа, летњих хранилишта 822 особе помагачица је било 865. Од 951 забавиље било је 820 оспособљених, а 131 неоспособљена; у сталним хранилиштима било је 103 за то оспособљених особа, 4 оспособљене забавиље; у летњим хранилиштима било је 188 оспособљених особа, 21 учитељ, 1 оспособљена забавиља и 612 неоспособљених особа.

На издржавање ових завода потрошено је 653.613 фор., на забавишта 572.691, на стална хранилишта 31.341 фор., на летња хранилишта 49.581 фор. Од целокупне своте издато је 104.508 фор. из државне благајне.

Свако забавиљско место у забавиштима стаје просечно 516.2 фор., у сталним хранилиштима 255.60 фор. у летњим хранилиштима 60.3 фор.

Завода за образовање забавиља било је 12, и то 3 државна, 1 општински, 5 римокатолички, 1 луторански, 2 друштвена. У тим заводима било је 323 ученика. Забавиљских оспособљења издато је те године 379. Даље је било 16 завода за образовање особа у сталним хранилиштима са 148 ученика и 38 течајева за образовање особа у летњим хранилиштима са 164 ученика.

У другом делу извештаја говори се о основним школама. За школу способне деце било је од 6—12 године 2,000.435, а од 12—15 године 768.579 деце; свега 2,769.014. Од прошле године нарастао је број са 98.919.

У школу је ишло 80·60% од укупног броја, а није ишло у школу само 18·74% од укупног броја остало без наставе. Овај број је зато мањи, што су приликом пописивања деце употребљене строжије мере, јер у ствари је порастао број оне деце, која су школу похађала са 62.623.

Из овог извештаја види се, да се у прошлој години мање бринуло о повторној школи него о свакидашњој. Свакидању школу је похађало 85·31% од укупног броја за школу способне деце, а није ишло у школу 14·69% (293.943); а повторну школу је похађало 68·41% од броја деце за ту школу способне, а није похађало 31·59% (242.756). Овај последњи број не показује потпуно колико је деце било за повторну школу, јер се приликом пописивања деце много греша. Јер пописивачи обично изостављају ону децу, која су у трговинама и на занатима, а и ону која служе или су пастири.

Према прошлој години број деце за свакидашњу школу нарастао је са 41.985, а број деце за повторну школу је нарастао са 20.238.

По полу од 1,412.962 мушкарца ишло је у школу 85·11% а није ишло 14·89%; напротив од 1,356.052 женских ишло је у школу 76% а није ишло 24%.

По вери похађало је школу: код евангелика 88·27%, код римокатолика 86·71%, код реформата 82·84%, код израиљца 82·21%, код унитарца 81·86%, код грко-католика 65·07% и ист. православних 62·39%.

По језику најбоље је било похађање школе код Немаца (92·88%), код Мађара (84·61%), код Словака (84·56%), код Срба (76·02%), код Хрвата (73·24%), код Рутена (66·77%) и Романа (60·06%). Број оних који су школу похађали према прошлој години је сјао код Немаца и код Срба.

Године 1892/93. било је свега 16.942 шк. зграда, само са 25 више него прошле године. У 136 школа није држано предавање с тога што није било учитеља у тим школама.

Од укупног броја школа било је 865 државних, 1.952 општинских, 5.533 римокатоличких, 2.369 реформатских, 1.425 евангеличких, 1.818 ист. православних, 563 израиљских, 155 приватних, 49 унитарских и 46 друштвених.

Према прошлој години број државних школа порастао је са 34, римокатоличких са 24, број општинских са 8, број друштвених са 5 и број ист. православних са 2 школе.

У тој години било је 16.667 основних школа, 56 виших народних, 197 грађанских, 22 више девојачке школе. Знатно је нарастао број грађанских школа (11), док је број основ. школа порастао само са 10.

Смешаних школа, у којима се и мушка и женска деца уче заједно, било је 14.346, искључиво за мушке било је 1.219 школа, а искључиво за женске 1.377.

Од 16.942 школе био је у 9.589 школа чисто мађарски наставни језик; у 4.444 школе био је наставни језик други, а не мађарски наставни језик; у 2.895 школа био је наставни језик помешан са мађарским; у 14 школа није било мађарског језика.

Од 7.553 школе у којима није био мађарски наставни језик у 4881 школи се предавао мађарски језик с успехом, без успеха или никако се и није предавао у 2.472 школе.

Број оних школа у којима се или није, или без успеха предавао мађарски језик, порастао је код римокатолика са 73, код ист. православних са 64, код грко-католика са 19.

Године 1892/93. било је свега 25.752 учитеља од којих је 2981 неспособљен и 1279 учитеља који не знају мађарски. Према прошлој години број учитеља је порастао са 247, а да би сва деца за свакидашњу школу способна добила наставу нужно је још 8131 учитељ.

Споменуто је већ да је било 2981 неспособљен учитељ. Највише неспособљених учитеља има код унитарца (30%), па онда грко-католика (29%), код ист. православних (25%).

Од броја учитеља било је 85.47% мушких и 14.53% женских. Највише женских има у државним школама (од 1.862 има 729 женских). Најмање женских има у вероисповедним школама а то е тога, што је у тим школама са учитељством скончана и дужност у цркви.

Највише учитеља који незнају мађарски било је у православним вероисповедним школама (17.94%), у грко-католичким школама (11.46%) и код евангелика (8.43%).

Издржавање школа стало је 16,694.477 фор. Поједино учитељско место у државним школама стало је 987.5, а у грчко-католичким школама 308.1 фор.

Год. 1892/93. било је 53 учитељских и 17 учитељских школа, са 259 разреда. Од тих је 25 државних, 24 римокатоличких, 4 грко-католичких, 4 ист. православних, 3 реформатске, 9 евангеличких и 1 израњска учитељска школа; од тих је 67 школа за образовање учитеља на основним школама и 3 за образовање учитеља на грађанским школама.

Број уписаних слушалаца био је 3387, а свршили су учитељску школу њих 3102; у току године је изостало 285. Из учитељских школа изостало је само 43 а довршило годину 1427 слушалаца.

На издржавање државних учитељских школа потрошено је 813.070 фор., а на издржавање вероисповедних 352.864 фор.

У VI. одељку извештаја говори се о раду државних школ. надзорника. Од 16.942 школе прегледали су надзорници 6288 школа. Те године је прегледано више школа него прошле године.

Осим основ. школа прегледали су још и учитељске школе, занатлијске и трговачке школе. Још су прегледали и 650 забавишта.

На прегледање школа употребљено је 4529 дана, на сваког надзорника пада 70—71 дан.

Средњих завода било је 186 и то 153 гимназије и 33 реалне школе. У 128 места је било средњих школа. Мађарски наставни језик био је у 165 школа, а у 19 школа је био други језик наставни. У гимназијама је било 41.873 ученика, а у реалкама 9355 ученика.

Из „Népt. lapja.“

М. Бандић.

НЕКРОЛОГ.

† **Протојереј Стефан Чобанић** парох карловачки и окружни протојереј преселио се у вечност 12. јунија т. г. у 72. години живота свога. Покојник је рођен у Ср. Карловцима 1833. године; за презвитера рукоположен је 1852. године, а 1882. произведен је за протојереја. Као парох служио је у Нештину, и у Ср. Карловцима при дољој цркви, а потоме године 1882. изабран је за пароха при саборној цркви и за окружног протојереја Ср. Карловачког. Био је члан: Митрополијско Црквеног Савета, патроната српске велике гимназије карловачке, члан архидијецезалне консисторије и административног одбора; члан „Матице Српске“ и т. д.

Од краља Србије одликован бејаше орденом св. Саве III. степена. Био је добар свештеник и ревностан проповедник слова Божијег.

Погреб му је био 13. јуна по подне у 4 часа, а на опелу је началствовала сама Његова Светост Патријарх Преузвишени Господин Георгије. Са покојником се опростио у дирљивом надгробном слову г. јереј Василије Константиновић парох карловачки и привр. администратор протопрезвитерата.

Лака му била црна земља, Бог нека му душу прости! И.

† **Михаил З. Вукашиновић** учитељски приправник II. године преминуо је јунија месеца у крилу своје мајке у Сремским Карловцима. Покојник је по свршетку потребних гимназијалних наука у Срем. Карловцима, ступио у српску учитељску школу сомборску, у којој је свршио први разред и потоме је прешао у други, али је у половини године морао школу напустити због порушеног здравља свога. Био је тихе и благе нарави а у понашању вазда скроман и учтив. Лака му била црна земља! Бог нека га прости и помилује!

И.

ШКОЛСКЕ ВЕСТИ.

Његовој Светости, Преузвишеном Господину Патријарху Георгију, стигле су највише потврђене две мировинске уредбе: за свештеничке удовице и сирочад и за народно-црквене чиновнике и професоре.

Бележничтво епархије бачке јавља местним школским одборима и учитељским зборовима односно учитељима епархије бачке, да наставни план за идућу школску годину не израђују и не шаљу на одобрење, пошто ће се исти планови морати удесити по новом наставном плану, који је В. Шк. Савет ове године издао и који ће општинама и учитељима у најкраћем року достављен бити.

В. Ц. Н. Школски Савет састаће се ради одржавања својих седница 3. августа о. г.

Испити у монашкој школи, у манастиру Хопову, обдржавани су дана 3. јула о. г. у присуству Његове Светости Патријарха Преузвишеног Господина Георгија. — У монашкој школи постоји за сада приправни течај и први разред, у оба ова течаја било је 17 ученика. Успех испита био је сјајан. — Ректор монашке школе јесте високопочасни господин архимандрит Митрофан

Шевић, а професори г. г. јеромонаси Конон Милићевић за световне и Валеријан Прибићевић за богословске предмете. Ове године изабран је још један нов наставник, учитељ випковачки госп. Арса Поштић, који ће почетком идуће школске године наступити своје звање.

У православно-ерској вероисповедној основној школи у Загребу, било је 1894 95. школске године редовних ученика и ученица 63, приватних 4. Течајем школске године изостало је 3. По завичају било је из Хрватске 44, из Славоније и Срема 12, из Угарске 5, из Приморја 4, из Босне 1, из Далмације 1. — По напретку: први ред с одликом добило је 17, први ред 39, други ред 7, трећи ред ниједан; неиспитан остао један. — По стању родитеља било је: учитељске и професорске деце 1, часничке 4, чиновничке 25, трговачке 8, занатлијске 10, земљоделске 1, осталих 18. — Учитељ је г. Мита Грујић, он обучава II. III. и IV. разред, а учитељица је г. Јелена Паинковићева, она обучава I. разред и предаје ручни рад и кућанство. Школом управља м. шк. одбор.

„С. С.“

Испити на ерској школи у Цариграду. Као што „Цариградски Гласник“ јавља, била је на дан рођења св. Претече и Крститеља Господњег Јоана класификација ђака на ерској школи у Цариграду. Тога дана била је служба Божија у цркви тамошње руске болнице на Панкалди, коју су одслужили срби свештеници: преч. г. Никифор Перић сингел и ђакон г. Лукијан. После службе отишло се у школу, где је управитељ прочитао резултат успеха. Уписано је било свега 71 ђака, а полагао је испит 48, од којих 30 прелазе у старије разреде, 5 имају на јесен поновити испит, а 4 понављати разред. После управитељевог говора отпевали су ђаци турску химну и више ерских песама. Ерски посланик у Цариграду г. др. Владан Ђорђевић, био је такође на овој шкољској светковини и он је у кратком, лепом говору захвалио управитељу на ревносном раду му око поучавања ерске младежи у Цариграду. Свечаност је завршена у 11 часова про подне певањем химне Хамидије. — Исти лист јавља уједно да је турско министарство дозволило да се у Цариграду отвори ерска гимназија.

„Бр.“

Господин др. Војислав Бакић началник министарства просвете и црквених послова у Србији, вратио се за професора Вел. Школе са платом која му припада по годинама службе као професору. Ово је ваљада јединствени случај, да један чиновник сам захтева да се са једног положаја врати на други са мањом платом. Овај поступак г. Бакића најбољи је доказ да је он отишао за началника само у тој намери да истински користи ерској просвети и да своје богато теорско знање примени и у пракцици, па учинивши све што се могло за тако кратко време урадити и видећи, да су наступиле такве околности које би му омеле даљи рад он се уклања са тог положаја, али тако часно и поштено као што то до сада још нико није учинио. Ово му служи само на част.

„Мир.“

Избор учитељице. Госпођица Теодора Радићева свршена приправница, изабрана је за учитељицу на православној ерској школи у Брчком (Босна).

Свеучилиште у Јерусалиму. По вестима страних новина, основаће се у светоме граду Јерусалиму јеврејско свеучилиште које ће о свом трошку

издржавати богати Јевреји из Европе. На свеучилишту ће се изучавати све као и у европским свеучилиштима и примаће се у њега слушаоци без разлике вере и народности.

РАЗНО.

Триумф вере. Министарски савет у Француској решио је, да се наука вере и хришћански морал опет унесу у програм бавезних наставних предмета у школама. — До године 1880. била је наука хришћанска обавезан предмет како у основној тако и средњој школи; кашње је она избрисана сасвим из реда обавезних наставних предмета. Али ето ни за пуних двадесет година, пак се науци хришћанској повраћа триумфалним начином старо поверење и уважање, јер види се да су прави људске толико изопачене усљед безверија, да је од човека постао звер са зверским умишљајима и тежњама. Ово је нов доказ, да људи не могу никада срушити и искоренити оно што је Господ Бог установио!

Нова црква св. Сиве у Америци. У Експорту у западној Америци, наши Срби, који таме живе, подигли су нову цркву у славу просветитеља српског св. Сиве. Свештеник је такође србин: јеромонах Севастијан, коме Русија на име плате издаје годишње 2,500 рубаља. Црква је већ пропојала и Јанко Јеремић, Србин, који је тамо раденик, известио је о овоме и Његово Високопреосвештенство митрополита све Србије господина Михаила. Овај поступак Срба за сваку је похвалу и може нам за пример служити, како треба своју веру, св. православље неговати и чувати и у далекој туђини.

УПРАЖЊЕНА УЧИТЕЉСКА МЕСТА.

— Тражи се учитељ у *Наффили*. Плата је 200 фор. у готовом; 31 hl. и 31 l. жита; за огрев 40 фор. слободан стан са вртом од $\frac{1}{2}$ ланца и врт изван села од $\frac{1}{2}$ ланца; 4 ланца ораће земље на коју учитељ терете сноси. Неиспитани учитељи не могу се тражити. Рок до св. Илије. — Тражи се и лична пријава.

— Тражи се учитељ у *Фенлаку*. Плата је 400 фор. за перовођство 20 фор., 40 фор. за огрев; 20 пожунаца жита, слободан стан и врт. Лична пријава узима се у обзир. Рок до св. Вел. Госпође.

— Тражи се учитељ у *Торњи* (Чанадска жупанија). Плата је 300 фор. слободан стан са вртом; $3\frac{1}{2}$ ходде земље и 3 хв. дрва за школу и учитеља. За перовођство 5 фор. Рок до 6. августа.

— Тражи се учитељ на *Петровоселским* салашима. Плата је 400 фор. стан и 6 фор. за паушал. Рок 1. август.

— Тражи се учитељ и учитељица у *Чајничу* (Босна). Плата је учитељу 600 фор. а учитељици 500 фор., слободан стан, огрев, и башта. Рок до 25. јула.

WWW.UNI.NS.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

В
И
В
Л
И
О
Т
Е
К
А

— Тражи се учитељица у *Тиса сз. Милошу*. Плата је 300 фор. 40 фор. за повторну школу, слободан стан, башта и огрев. Рок до св. Илије.

— Тражи се учитељица у *Арач-Врањеву* (за III. и IV. разред). Плата је 400 фор., за повторну школу 40 фор. за писаћи прибор 12 фор. 50 нов. за огрев свој и школеки 40 фор. и 2 хвата тврдих дрва; стан; башта ван села. Рок до 6. августа.

— Тражи се учитељ у *Дероњила*. Плата је 300 фор. 6 јутара земље на коју учитељ порез плаћа, слободан стан, башта и 2 хв. тврдих дрва за своју употребу. Рок до св. Илије.

— Тражи се учитељ на православно српској школи у *Босанском Броду*. Плата је 450 фор. стан са баштом и огревом. Рок до св. Илије

— Тражи се учитељица у *Дивљану*. Плата је 320 фор. за повторну школу 40 фор. за огрев и потребу 12 куб. метара дрва, баште 400 \square^0 , а ван села $\frac{1}{2}$ ланца и слободан стан. Рок до 6. августа о. г.

— Тражи се учитељ или учитељица у *Фењу*. Плата је 300 фор. слободан стан, са великом баштом, малим парком, 2 ланца земље, 2 хв. дрва и сламе колико треба. Рок до 6. августа о. г.

— Тражи се учитељ у *Српском Пардоњу*. Плата је 400 фор. 2 хв. дрва, стан и башта. Учитељ је уједно и општински перовођа. Лична пријава се узима у обзир. Рок до 5. августа о. г.

— Тражи се учитељ у *Турском Бечеју*. Плата је 420 фор., 40 фор. за повторну школу, 25 фор. за послугу и 4 јутра земље на коју учитељ терете сноси. Ако буде перовођа имати ће 30 фор. награде за перовођство. Рок до 6. августа о. г.

— Траже се два учитеља у *Крлову*. Плата је првome: 500 фор. у име паушала 5 фор. за повторну школу — кад на реду буде — 40 фор., 2 јутра и 536 \square^0 земље на коју учитељ терете сноси; слободан стан и огрев. — Плата је другome: 500 фор. у име паушала 5 фор. за повторну школу — кад на реду буде — 40 фор. стан и огрев. Рок до конца јула.

— Тражи се учитељ у *Страјеву* (Босна) на православно српској мушкој школи; плата му је 700 фор. за стан и огрев 200 фор. — Тако исто траже се две учитељице односно учитеља, за вишу девојачку — односно основну — школу. Плата је учитељици 600 фор. а учитељу 700 фор. а за станарину и огрев по 200 фор., на вишу дев. школу имају првенство који су слушали в. педагогију, и у том случају имали би 200 фор. плате више. — Уједно тражи се и једна учитељица за женски ручни рад и шав женског одела. Плата јој је 600 фор. за стан и огрев 200 фор. Сви изабрани имају после сваких пет година 50 фор. повишице. У име путног трошка добиће 30 фор. авр. Рок до 10. августа т. г.

— Тражи се учитељ и учитељица у *Травнику* (Босна). Плата је учитељу 550 фор. стан, огрев и путни трошак од 20 фор. учитељици плата је 350 фор. стан, огрев и 20 фор. путна трошка Рок до 25. јулија т. г.

— Тражи се учитељ и учитељица у *Бугојну* (Босна). Плата је учитељу 500 фор. стан, огрев и 40 фор. путна трошка који се неће од плате одбити. Плата је учитељици 300 фор. стан, огрев и 30 фор. путнога трошка. Желити би било, да је учитељ вешт у харм. појању.

— У *Добој-Тузлу* (Босна) на православно-ерској основној школи установљено је једно ново учитељско место са платом од 600 фор. слободним станом и огревом. Рок до 30. јунија о. г. по ст. кал. Молбенице слати на председника г. Јована В. Ђукића.

— У *Мостару* (у Херцеговини) траже се три учитеља и једна учитељница на православној ерској основној школи. Плата је сваког учитеља 600 фор. стан и огрев; а учитељчина 550 фор. и такође стан и огрев. Тражи се од молитеља, да су оспособљени и да су већ дуже времена учитељевали. Рок до 8. августа о. г.

Примећује се, да сви молитељи који траже учитељска места у Босни и Херцеговини, прикључе својим молбеницама сведочанство о свом политичком владању.

НОВЕ КЊИГЕ И ЛИСТОВИ.

На приказ послани уредништву „Школскога Листа“.

Двадесетипета годишњица од смрти покојнога Николе Чушића тихо поменута 31. јануара 1895. године. Београд штампано у државној штампарији 1895. — Под овим насловом издата је књижица од одбора Чушићеве задужбине, који је држао свој састанак 31. јануара о. г., да се на њему сети жарког родољуба ерског покојног Н. Чушића. — Велики родољуб овај родио се у Шапцу 1836. године, и по матери је унук славнога Стојана Чушића, с тога је и он себе Чушићем презивао, мада му по оцу бејаше право презиме Куртовић. Чушић је у свима школама био изврстан ђак и по евршетку војне академије ступио је у редове ерске војске, где је у дужностима вазда тачан а у кругу својих пријатеља и познаника врло обљубљен и поштован био. — Чушић је врло мало живио, али је зато ипак врло много урадио, живео је 34 године а урадио је таква дела која ће док је Српства вечито трајати. Тешком бољетицом обрхан млади Србин овај испустио је племенити дух свој 31. јануара 1870. у другоме делу света, далеко од миле му ерске земље у Африци у Алгиру, у варошници Орану, камо је отишао исцелена здрављу своме потражити. Али пре него што се помрачи ведри ум његов, пре него што је престало куцати племенито срце његово које је тако жарко љубило род свој и родну земљу своју Србију — наредио је племенити човек овај, да се сво имање његово после смрти му употребити има „*на издавање моралних и научних дела*“ јер му бејаше начело, да је „*и просвета оштри као бојни мач; и она може да погуби Турке и освети Косово.*“ По извештају одбора Чушићеве задужбине дознајемо, да је до данас из његове задужбине пуштено у свет: 35 издања у 38,000 егземплара, у којима се налази 21 самостално дело и у 14 годишњица 127 које реферата, које научних расправа и чланака, што укупно чини 148 састава, међу којима 7 превода и 141 оригиналан спис. — Слава великом и неумрлом добротвору ерске просвете Николи Чушићу. Слава му! — Гореречену књижицу примило је уредништво ово, да ју потпуно у своје листу прештампан али пошто скромни обим листа не допушта то, с тога смо у кратко споменули овде заслуге великога Николе Чушића. Ст. С. И—ћ.

„*Браново Коло.*“ Изашао је први број овога белестричног листа са изврстном садржином. Лист овај излази у Ср. Карловцима свакога четвртка на целом табаку и цена му је на целу годину 4 фор. авр. Уредник листа је књижевник ерски г. Паја Марковић-Адамов. — Као једини лист ове врсте у нашим крајевима, ми га топло препоручујемо.

Ороренке дјецџи наше миле домовине Хрватске, Славоније и Далмације. Загреб, 1895. Накладом уредништва „*Vatrogasca.*“ Тиском Ј. Краља. Трећа наклада.

ШКОЛСКА ОБЈАВА.

У србској учитељској школи сомборској започеће се школска 1895/6. година 1. Септембра по ст. календару.

У смислу наредбе Високосл. Школског Савета течај школски траје четири године, **настава ће бити одељена за мушку и за женску младеж.**

У учитељску школу примају се:

а) за приправнике младићи православне вере, здрави телом и душом, смерни и благе нарави, који су петнајесту годину навршили и четврти гимназијални, четврто реални или четврти разред грађанске школе бар с *довољним* успехом свршили.

б) за приправнице примају се српкиње православне вере, које су четрнајесту годину живота навршиле и IV. разред србске више девојачке школе с *добрим* успехом свршиле, а при том су здраве и примерног моралног владања.

Једни и други имају пријамни испит из славенског читања, молитава, из рачуна и малог црквеног појања овде с добрим успехом положити. — Ученици и ученице из школа, где се не учи србски језик, полажу још пријамни испит из срб. језика, а они који немају оцену из мађарског језика, показати имају да знају мађарски читати.

Сваки, који у овај завод ступити жели, дужан је са собом донети крштено писмо, лекарску сведочбу о добром здрављу и сведочбу о свршеним горенаведеним или вишим школским разредима.

Они, који су пре једне или више година школу оставили, морају донети са собом сведочбу свога пароха о моралном и религиозном владању свом.

Женске имају још неизоставно донети писмену изјаву својих родитеља или добротвора да ће их они за време бављења у овом заводу о свом трошку издржавати, на којој изјави мора бити и потврђење местне политичне власти, да су дотични доиста у стању своју обвезу испунити.

Стан и храна само се у приватним кућама, са знањем и одобрењем управитељевим, или по препоруци овога, погодити може.

У Сомбору, 15. Јулија 1895.

Н. Ћ. Вукићевић,

управитељ србске учитељске школе сомборске.

 Да би могао лист овај и даље до краја године излазити, позивају се сви дужници, који до сада платили нису за прошле године, да то што скорије учине. Исто тако умољавају се и она господа, која лист примају, а за ову годину нису нам још предплату послали, да то што скорије учине.

Администрација „Школског Листа.“

Издаје и уређује: **НИКОЛА Ћ. ВУКИЋЕВИЋ.**

Штампарија Ф. БИТЕРМАНА И СИНА у Сомбору.